

Téglától a műkőig Tóth Béla, Tóth István és Sebestyén Lajos munkássága és szerepe a debreceni téglagyártásban

Balogh László

helytörténeti kutató – Debrecen MJ Város Építészeti Archívum

Debrecen város ipari jellegű téglagyártásának érdekes, és nehezen kibogozható eleme a Tóth Béla és Tóth István által fémjelzett építészeti-építőipari tevékenység, aminek kutatását megnehezítette a családnevek egyező volta. Az alaposabb vizsgálódás azonban meghozta a gyümölcsét, és viszonylag pontosan sikerült beazonosítani a téglaiipari társaságokat, azok egymáshoz fűződő kapcsolatát. Segítségemre volt Szücs Ernő két alapműve, a *Téglakartell kialakulása és működése Debrecenben (1936–1944)* valamint a *Téglagyártás Debrecenben a kapitalizmus korában*. Nincs szándékomban megismételni, lemásolni a Szücs Ernő tanulmányaiban közölt statisztikai adatokat, táblázatokat, csak az újonnan feltárt eredményekre összpontosítok.

A szövegben bemutatott keretes cég-információk forrása a források között megnevezett Központi Értesítő. A többi okiratot, adalékot az internet segítségével találtam meg, főleg az Arcanum digitális tudománytárban (<https://adtplus.arcanum.hu/hu/>).

Tóth Béla és Tóth István életrajza

Tóth Béla 1856. november 18-án született Tóth Endre gőzmalmi hivatalnok és Oláh Eszter második gyermekeként, egy 11 gyermekes családban, a Hatvan utca 1538. sz. házban (ma: Hatvan utca 70.). Később a Széchenyi utca 1774. számú házban lakott (ma: Széchenyi utca 27.). 1892. március 7-én feleségül vette a 26 éves hajdúbagosi Szabó Margitot, akivel majd élete végéig a Szív utca 15. számú házban laktak.

96
XXII. A kamara kerületében lévő

Megye	Község	Az ipari vagy gyári vállalat neve	Az ipari vagy gyári vállalat tulajdonosa vagy bérlelője	Munkások		
				férfiak	nők	gyermekek összesen
				* * * * *		
H a j d ú b a g o s i	Debrecen	Tégla- és cserépgyár	Debrecen sz. kir. város	46	34	12 92
	"	Góztéglagyár	Tóth Béla Sesztina Lajos Simonffy Sámuel	36	28	— 64
	"	Boschetti Andr.	Tégla- és cserépgyár			
	"	Sáikszay Lajos	Téglagyár	23	15	6 42
	Kaba	Tégla- és cserépvető	A község tulajdona	5	6	4 15
	Szovát	Tégla- és cserépegető	A község tulajdona. Bérlő: Márkus Vince	10	4	12 26
Biberm.	N-Várad	Köedény- és téglagyár	Sonenfeld János			

Építőipari tevékenységét az 1870-es évek második felétől számíthatjuk. Debrecen környékén ugyanis előkerült több „TÓTH BÉLA” bélyeget viselő téglá, melyet a Bellegelő 458. szám alatt találtak. Itt Horváth János 1889-ben nyitott gyárat, ebből alakult ki 1891-ben a Rösler-Berger-Horváth téglagyár,¹ amelyet legtöbbször csak Berger-Horváth téglagyárként említettek. Tóth Béla e telepen készítette el a saját nevével ellátott tégláit.

1890-ben már a szomszédos telephelyen, a Bellegelő 459. szám alatt találjuk, ahol társaival, Sesztina Lajossal² és Simonffy Sámuellel³ egy 25 lóerős gőzgépet használó gőztéglagyárat hozott létre. Itt évi 2 millió téglát és cserépet gyártottak.

1894-től közös vállalkozásban tevékenykedett Sesztina Lajossal és Simonffy Emillel,⁴ az időközben elhalt Simonffy Sámuel fiával, valamint Tóth István sikeres építésszel, aki a társaság vezetője volt. A közös vállalkozásuk eredménye és jele lett az „STTS” feliratú bélyeges téglá.

1896-ban Tóth Béla kilépett a „Tóth István és társai gőz-tégla és cserépgyára Debrecen” társaságból, és visszament a szomszédos Bellegelő 458. számú telephelyre, ahol Horváth Jánossal közös vállalkozást indított. Így az akkori debreceni négy téglagyár közül a „Tóth, Sesztina és Simonffy gőztéglagyár” megnevezés már Tóth István vállalkozását jelenti.⁵

1898-ban „Horváth és Tóth” néven újabb közös vállalkozást indított a Bellegelő 458. számú telepen tevékenykedő Horváth János építőmesterrel, de ennek már nem élvezhette az előnyeit, mert 1898. július 26-án a 41 éves építőmestert (a házassági anyakönyvbe építészként volt beírva) viszonylag fiatalon elragadta a halál. 4 gyermeket hagyott hátra.

¹ Szűcs Ernő 1978: 228.

² Sesztina Lajos (Debrecen, 1823. október 9. – Debrecen, 1905. január 11.): vasnagykereskedő

³ Simonffy Sámuel (Debrecen, 1821. május 17. – Debrecen, 1891. május 17.) ügyvéd

⁴ Simonffy Emil (Debrecen, 1847. május 31. – Debrecen, 1919. február 20.) zeneiskola igazgató

⁵ Edvi Illés Sándor: A magyar királyi államvasutak és az üzemükben levő helyi érdekű vasutak áruforgalmi viszonyai 2. (Budapest, 1896) 18. old.

Tóth István (aki nem volt rokona Tóth Bélának) 1857. szeptember 16-án született Debrecenben Tóth István asztalos és Ónodi Julianna tépei, de már Debrecenbe költözött Szülők hat gyermekes családjának második gyermekeként. A család a Nagy-Péterfia utca 973. számú házban lakott (ma Péterfia utca 16.). Feleségül vette Mayer Olgát (akinek testvére volt Mayer Béla, Jablonczay Lenkének, Szabó Magda édesanyjának első férje). Gyermekkori barátja volt Tisza Istvánnak, a későbbi tragikus sorsú miniszterelnöknek.

Építőipari tevékenysége az 1870-es évek második felétől valószínű. Korábban előkeült Debrecen környékén egy furcsa bélyeges téglá, amelynek rajza hasonlít a keresztbe rakott bányászkalapács szimbólumra, de az egyik kalapácsfej hiányzik. Kicsit jobban utána gondolva úgy véljük, hogy ez a szimbólum a keresztbe rakott T és I betűket ábrázolja, tehát Tóth István bélyegét jelenti. Egyébként a téglá a Tisza-palota (Piac utca 18.) emeleti részéből való, amelynek emeletráépítését 1890-ben Tóth István kivitelezte.

A Debreceni Képes Kalendárium 1903-as kiadványában már úgy említik, hogy Tóth István építészeti irodája a Tisza-palota egyik 1. emeleti lakásában volt. Később ő lett a Tisza-palota gondnoka. 1926. augusztus 13-án halt meg Tisza-palotai irodájában, sem felesége, sem utóda nem volt.

A téglagyárak

A Bellegelő 458. sz. alatt először Horváth János nyitott meg 1889-ben téglakészítő telepet, amelyből 1891-ben a Rösler-Berger-Horváth téglagyár kialakult. Tóth Béla e telepen készítette el

„TÓTH BÉLA” felirattal rendelkező tégláit. Innen ment át a szomszédos Bellegelő 459. számú telepre, ahol társával, Sesztina Lajossal és Simonffy Sámuellel az 1890-es iparkamarai jelentés szerint gőztéglagyárat hozott létre, függetlenül az itt már 1873 óta téglaiipari tevékenységet végző Szikszay Lajos üzemétől.

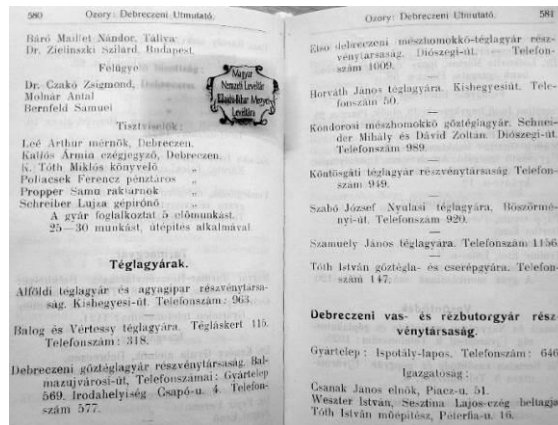
Az 1898-ban, „Horváth és Tóth” néven, Horváth János építőmesterrel indított közös vállalkozást a cégbejegyzés is rögzítette.

Debreceni törvényszék	1898. június 11. 9067. sz. 256/1	Horváth és Tóth	Főtelep Debrecen	Ezen közkereseti társaság 1898. június hó 1-5-6 napján vette kezdetét. Tagjai: Horváth János építőmester és Tóth Béla építész, debreczeni lakosok, kik a céget egyformán képviselik és a czégyomó alá egész nevöknek sajátkezű aláírásával egyformán jegyzik.
-----------------------	----------------------------------	-----------------	------------------	---

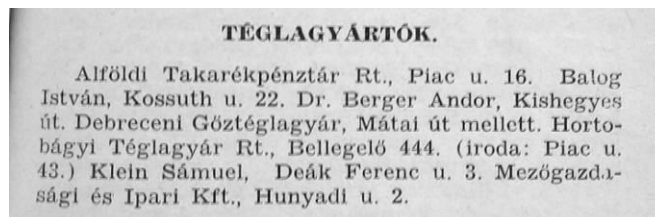
Tót Béla halála után Horváth János Biczó Gyulával közösen alakított céget, mely 1906-ban megszűnt.

<p>1898. augusztus 13. 12809. sz. 259/1</p>	<p>Horváth és Biczó</p>	<p>Főtelep Debreczen</p>	<p>Ezen közkereseti társaság 1898 évi augusztus 12-én vette kezdetét. Tagjai: Horváth János és Biczó Gyula debreczeni lakos építőmesterek, kik a társaság képviselőit és a cég jegyzésére, melyet a szines czégnyomó alá egész nevöknek sajátkezű aláírásával teljesítenek, egyformán külön-külön is jogosítvák.</p>
---	--------------------------------	-------------------------------------	--

A területen később a „Berger-Horváth-féle téglagyár” (1891–1920) működött. Az 1913-as Debreceni rendőrségi zsebkönyv *Horváth János téglagyára, Kishegyesi út* néven említi, az 1940-es Debrecen című tára *Dr. Berger Andor Kishegyesi úti téglagyártóként* tünteti fel.

Debreceni útmutató rendőrségi zsebkönyv 1913.⁶

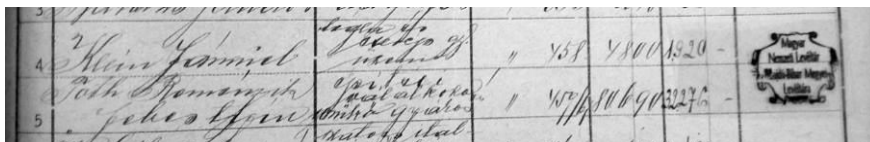

Debrecen című tára 1940⁷

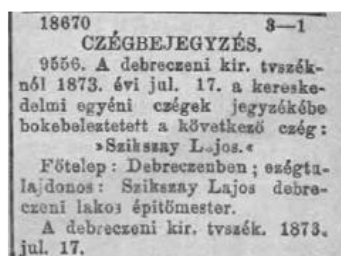
⁶ Debreceni Útmutató 1913: 581.

⁷ DEBRECEN CÍMTÁRA 1940: 411.

(1916)–1925⁸–1936 között *Klein Sámuel téglagyárát* (Klein Sámuel szállodás és neje Winter Biri Borbála gyárát) találjuk itt, amely 1937–1947 között a debreceni téglakartellel való megállapodás értelmében nem folytatott termelést. 1934–1936 között a *Mezőgazdasági Termelő és Bérőszövetkezet Téglagyár*, majd 1936–1947 között a *Mezőgazdasági és Ipari Kft.* működött itt.

A Bellegelő 459. szám a Kishegyesi és Határ út nyugati oldalán volt, ahol ma a National Instruments Hungary üzeme áll. Ezen a területen jött létre 1873-ban *Szikszay Lajos téglagyára*, mely 1930-ig működött. „A Szikszay féle gyár évente 1 650 000 db téglát és 50 ezer cserepet állított elő 24 ezer forint értékben. 1907-ben több más debreceni téglagyárhoz hasonlóan ez az üzem is csökkentette a termelést. Ebben az évben 35 munkással csupán 21 ezer forint értéket állított elő.” 1890-ben Tóth István itt gyártatott T.I. monogramos téglákat a Tisza-palota (Piac utca 18.) emeleti bővítése és a volt királyi ítélőtábla (Törvényszék, Széchenyi utca 9.) céljaira. „Ezzel az üzemmellel kapcsolatosan kell megjegyeznünk azt az egyébként több debreceni téglagyárra (Tóth és Sebestyén, Szikszay Lajos, Hortobágy Rt) is vonatkozó jellegzetességet, hogy alapítói mérnökök, illetve építésszek voltak, akik tulajdonképpen saját téglagyáruk termékeiből akarták ellátni építkezési vállalkozásaikat, és így kettős haszonra óhajtottak szert tenni.”⁹

Mint említettük, Tóth Béla (miután otthagya Horváth János üzemét a Bellegelő 458. sz. telepen) társaival, Sesztina Lajossal és Simonffy Sámuellel – függetlenül Szikszay Lajos téglagyárától – az 1890-es iparkamarai jelentés szerint itt hozta létre gőztéglagyárát.¹⁰ 1892-ben már „*Tóth Béla és társai*” néven említette őket a „Magyarország iparosainak és kereskedőinek cím- és lakjegyzéke” c. kiadvány (szerk. Jekelfalussy József). Tóth István is ezen a telephelyen alapította 1894-ben a „Tóth István és társai gőz- tégl- és cserep-gyára Debreczenben” nevű társulatot Tóth Bélával, Sesztina Lajossal és Simonffy Emillel. 1896-ban a társaságba új tagként belépett Lukács Ármin, Tóth Béla pedig kilépett (visszament a szomszédos Bellegelő 458. számú telephelyre, ahol Horváth Jánossal közös vállalkozást indított). 1899. december 14-én a tár-

⁸ SZÜCS ERNŐ 1978: 227.

⁹ SZÜCS ERNŐ 1978: 212.

¹⁰ DKI 1890. 96.

szakaság központi személyei Tóth István és Sesztina Lajos lettek, míg 1914. július 1-én a cég neve *"Tóth István és tsa téglagyára"* lett, amely 1917-ig működött.

1894. június 30. 9741. sz. 198/1	Tóth István és társai gőz-tégla és cserépgyára Debreczenben	Főtelep Debreczen	A cég együttesen jegyeztetik.	Közkereseti társaság; kezdetét vette 1894. évi január hó 1-és napján. Tagjai: Sesztina Lajos, Tóth István, Simonffy Emil és Tóth Béla debreczeni lakosok, kik a céget együttesen képviselik és jegyzik olyformán, hogy a bárki által előírt vagy előnyomott cég alá Tóth István és a többi társatok valamelyike az egész nevét írja.	1408 894.
Debreczeni törvényszék	1896. okt. 28. 16487. sz. 198/2	Tóth István és társai gőz-tégla és cserépgyára Debreczenben	Főtelep Debreczen	Lukács Ármin új tag belépése és cégjegyzési jogosultsága bejegyeztetett.	A kilépett Tóth Béla tagsági minőségének és cégjegyzési jogosultságának megszűnése bejegyeztetik. (Lásd 1894. évf. 56. számát.)
Debreczeni törvényszék 1917 97	1917. október 27. Ct. 789/2. 789/1	Tóth István és társai téglagyára	Főtelep Debreczen. Péterfia-utca 16.		E cég megszűnése bejegyeztetik. (Lásd 1915. évf. 17. számát.)

A debreceni téglagyarak termelését a következő kimutatás szemléltetheti:

Debreczen város téglá- és cserépgyára Debreczenben, évente 2,750.000 drb. fali, 17.000 drb. sajtolt és 120.000 drb. kongó téglát és 520.000 drb. fedőcserepet gyárt.

Tóth, Sesztina és Simonffy cég gőztéglagyára Debreczenben; évi termelése 2 millió drb. fali téglá.

Szikszay Lajos téglagyára Debreczenben, évente 1,600.000 drb. falitégla termel.

Rösler, Berger és Horváth cég téglagyára Debreczenben, mintegy 1,5 millió drb fali téglát termel.

A debreczeni téglagyarak együttesen 32.500 q téglát szállítanak el évente a közeli 4—5 állomásra.

Tóth István eközben 1914-ben párhuzamosan megalapított egy másik társaságot is „Tóth, Reményik és társai” néven, amelynek neve 1916-ban „Tóth, Reményik és Sebestyén” lett. 1914-ben Erdődi Lajos, 1916-ban Szilágyi János, 1917-ben pedig Tóth István kivált a társaságból. 1923-ban Reményik Károly is kilépett a cégből. Ő egyébként 1927-től a Debreceni Működő Rt. igazgatósági tagja lett, amellyel, hogy a Tóth és Sebestyén Rt. igazgatósági tagja maradt. 1931-ben a cég megszűnt.

Debreczeni törvényszék 1914—37.	1914. április 27. 10748. sz. 789/1	Tóth, Reményik és Társai Debreczen	Főtelep Debreczen Nagyerdő	Együttes cégjegyzés.	Közkereseti társas cég. Kezdetét vette 1914. évi április hó 6. napján. Egyforma képviseleti joggal bíró tagjai Tóth István, Szilágyi János, Erdődi Lajos debreczeni lakos építésszek, továbbá Reményik Károly, Sebestyén Lajos építésszek és Sebestyén Dávid vállalkozó kolozsvári lakosok. A céget a társaság tagjai együttesen és akként jegyzik, hogy a cégszöveg alatt ketten vezetéknevüket írják alá. A cégeljárás csak akkor érvényes, ha az aláírók egyike Tóth István, Szilágyi János és Erdődi Lajos, másika pedig Reményik Károly, Sebestyén Lajos és Sebestyén Dávid.
---------------------------------------	---	---	---	-------------------------	---

VIII/1622/914

Meg kell említenünk, hogy a Bellegelő 459. számú telephelyen a *”Tóth István és tsa téglagyára”* megszűnése után, valamint a *„Tóth, Reményik és Sebestyén”* létrehozása mellett 1918-ban megalakult a *„Sesztina Jenő téglagyára”* is, amely 1931-ig működött ezen a helyen, az időközben, 1925-ben létrejött *„Tóth és Sebestyén Részvénytársaság”*-gal együtt. 1922-ben Tóth István összeállt Sebestyén Lajos építésszel és bejegyezték a *„Tóth és Sebestyén építésszek, építőmesterek”* társulást. 1925-ben bejegyezték a legendás *„Tóth és Sebestyén Részvénytársaság”*-ot. Még ebben az évben a társasághoz csatlakozott Berger József és Horváth Adolf, akiknek (jogelődjek révén) nevéhez kapcsolódott, a szomszédos Bellegelő 458. számú területen lévő, s addigra ilyen néven megszűnt *„Berger és Horváth téglagyár”*. 1925. szeptember 1-én Reményik Károly igazgatósági tagot bejegyezték, mint a társaság új igazgatósági tagját.

Debreczeni törvényszék 1918—04.	1918. július 18. C. 1690/6. 1690/1	Sesztina Jenő téglagyára Debreczen	Főtelep Debreczen Külső vásártér 8. sz.	Seosztina Jenő debreczeni lakos, téglagyáros, ki a céget úgy jegyzi, hogy a cégszöveg alatt vezetéknevét írja alá.		Cs. 1860/1318
---------------------------------------	---	---	---	--	--	---------------

<p>Tégla és cserép kitűnő minőségben, legolcsóbban Tóth és Sebestyén téglagyárában, Kishegyesi-ut 42. szám. Városi iroda: BETUS JÓZSEF Zöldfa-utca 8.</p>	<p>Tégla és cserép kitűnő minőségben legolcsóbban Tóth és Sebestyén építésszek téglagyárában. Kishegyesi-ut 42. szám. 292</p>
---	---

Hirdetések 1923–1924-ből.

Tóth István nevéhez számos jelentős debreceni épület köthető, mely meghatározta a város arculatát: így a Zenede (1894. Vár utca 1.), Lakóház (1894. Piac utca 19.), volt osztrák-magyar hitelbank (1901. ma: Orosz konzulátus, Arany J. utca 1/b.), volt kereskedelmi és iparkamara (1902. Piac utca 69.), „Új vasúti indóház” (1902. a lebombázott, majd lebontott régi Nagyállomás, Petőfi tér), a Kistemplom bástyaszerű tornya (1907. Piac utca 35.), Steinfeld-ház (1908. Piac utca 59.), Görögkatolikus templom (1910. Attila tér), volt Első Takarékpénztár (1911–12. Kossuth utca 1. - Piac utca 22.), Püspöki palota (1911–13. Hatvan utca 1.), Sebestyén Lajossal együttműködve pedig további csodálatos épületet köszönhetünk nekik: Klinika felvételi épület (1918. Nagyerdei körút 98.), Nagyerdei uszoda (1925. Pallagi út), lakóház (1926–27. Szent Anna utca 10-12.). Bár Tóth István 1926-ban meghalt, Sebestyén Lajos – a Tóth és Sebestyén nevet használva – a cég nevében további jelentős épületek kivitelezését végezte el: Déri Múzeum (1928. Déri tér 1.), „Zsidó” bérház (1928–1931. Hatvan utca 6.), M. királyi csendőrlaktanya (1929–1930. Wesselényi utca 6.), volt Nemzeti Bank (1933. Múzeum utca 4.).

1894 Zenede (Vár u. 1.)

1894. Lakóház (Piac utca 19.)

1901. Volt osztrák-magyar hitelbank (ma: Orosz konzulátus) (Arany J. utca 1/b.)

1902. Volt kereskedelmi és iparkamara (Piac utca 69.)

1902. Új vasúti indóház (Új vasútállomás) (Petőfi tér)

1907. Kistemplom bátyaszerű tornya (Piac utca 35.)

1908. Steinfeld-ház (Piac utca 59.)

1910. Görögkatolikus templom (Attila tér)

1911–12. Volt első takarékpénztár (Kossuth utca 1. – Piac utca 22.)

1911-13. Püspöki palota (Hatvan utca 1.)

Sebestyén Lajossal együttműködve további csodálatos épületet alkottak:

1918. Klinika felvételi épület (Nagyerdei körút 98.) Tóth és Sebestyén

1926-27. Lakóház (Szent Anna utca 10-12.) Tóth és Sebestyén

Bár Tóth István 1926-ban meghalt, Sebestyén Lajos a cég nevét tovább használva jelentős épületek kivitelezését végezte el:

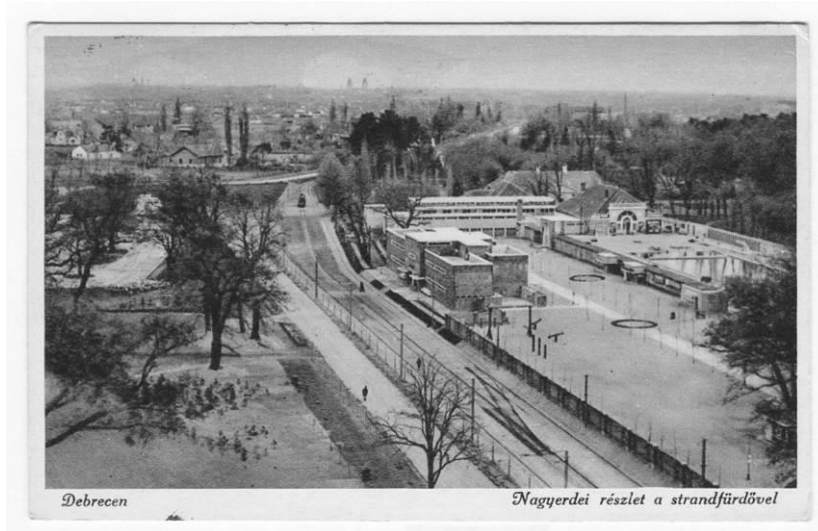
1928. Déri múzeum (Déri tér 1.) Tóth és Sebestyén név alatt

1928–1931. „Zsidó” bérház (Hatvan utca 6.) Tóth és Sebestyén név alatt

1929–1930. M. királyi csendőrlaktanya (Wesselényi utca 6.)
Tóth és Sebestyén név alatt

1932. Nagyerdei uszoda (Pallagi út) Tóth és Sebestyén név alatt

1933. Volt Nemzeti Bank (Múzeum utca 4.) Tóth és Sebestyén név alatt

A cég más városokban is tevékenykedett (Hajdúszoboszló fürdő, Szegedi egyetem és klinika stb.). Az utóbbi épület kivitelezését már a „*Tóth és Sebestyén Rt. Építkezési Vállalat*” végezte, mely 1931–1939 között működött.

1930-tól egyébként a cég telephelye a Fürdő utca 2. szám lett, így nem csoda, hogy 1939. április 21-én a vállalat beolvadt abba a „*Debreceni Működőgyár Részvénytársaság*”-ba amely 1922–1945 között üzemelt, s amelynek telephelye szintén a Fürdő utca 2. szám alatt volt. A Debreceni Működőgyárt 1923-ban a Tóth és

Sebestyén Rt. téglagyára szerezte meg, Reményik Károly 1927-től ugyanúgy az igazgatósági tagja volt, mint a Tóth és Sebestyén Rt-nek. 1939-ben azonban fordult a kocka: „A kis hal bekapja a nagy halat.”

A Magyar Compass jelentése szerint a Debreceni Műkőgyárat 1918-ban alapították, 1927-ben viszont már úgy írták, hogy az üzem a Tóth és Sebestyén Rt. alapítása volt.

Debreceni Műkőgyár Részvénytársaság. Debreczen.

Debreczeni kir. tvszk 1922. VII. 8. Ct 859/8. 859/2. — A 3. rovatba bejegyzett új cégszöveg, továbbá az 1922. évi június hó 15. napján tartott rendes közgyűlés által elhatározott alapszabálymódosítás bejegyeztetik. Ezen módosított alapszabályok szerint a korábbi alapszabályok 1., 2. és 3. §-ai módosítottak, mely által a cégjegyzékbe bejegyzett tételek annyiban szenvednek változást, hogy 1. a társaság cége: Debreczeni Műkőgyár Részvénytársaság, 2. a társaság célja: a már bejegyzeteken kívül kőfaragó munkák elvállalása, továbbá műkönek és műköből készült iparcikknek, sirköveknek gyári előállítás, adás-vétele és forgalomba hozatala, 3. a társaság alapítókéje 3.000.000 azaz hárommillió korona, mely 6000 darab előmutatóra szülő 500 korona névértékű részvényből áll. — Az eddigi Debreczeni asztalosárugyár részvénytársaság cégszöveg megszűnése bejegyeztetik. (Lásd 1919. évi. 4.) (1922—33.)

456. DEBRECEN. Debreceni műkőgyár rt. (1918.) Fürdő-u. 2. **TH.: 10-93. Táv. c.: Műkőgyár.** (Előbbi cége: Debreceni asztalosárugyár rt.) **Pstkp. cs. sz.: 1.030. Munkás 180. ALAPTŐKE: 95.000 P, 9.500 drb 100 P-s** részvényben. (Alakult 300.000 K tőkével, 1922-ben 3 m K-ra, 1923 márc.-ban 10 m K-ra, 1924 máj. 31-én 50 m K-ra emelve. 1926 ápr. 30-án a felértékelésnél (12½ : 1) 80.000 P-ben megállapítva. 1927 máj. 4-én 10.000 drb új rv.-nyel 180.000 P-re emelve, 1928 ápr. 4-én magába olvasztotta az Erdélyi tűzifa és behozatali rt.-ot Debreczen, mely alkalomból 1.000 drb 10 P-s rv.-nyel (1 : 1) az alaptőkét 190.000 P-re emelte. 1934 ápr. 28-án a rv. 5 P-re való lebélyegzésével és (20 : 1) 100 P-re való összevonása által 95.000 P-re leszállítva.) **IGAZGATÓSÁG:** székelyhidas Sebestyén Lajos, dr. Nyiri Ernő, dr. Radó Rezső, Berger József. **FELÜGYELŐBIZOTTSÁG:** Salgó Árpád, László Gyula, Mírgay László. **VEZÉRIGAZGATÓ:** Sebestyén Lajos. **Ügyv.-igazgató:** Berger József. **Jogtanácsos:** dr. Sebestyén Lipót. **Cégvezetők:** Salgó Árpád, Dobos Erzsébet.

Itt kell megemlítenünk a Tóth és Sebestyén Rt. másik oszlopos tagját, Székelyhidas Sebestyén (eredetileg Smiel) Lajost, aki Kolozsvárott született 1887. március 22-én. Apja, Sebestyén Dávid (1855–1930) jelentős kolozsvári iparos és vállalkozó volt, emellett a kolozsvári törvényhatósági bizottság tagja, több mint 30 évig a zsidó közösség elnöke. Sok közös építőipari tevékenységet folytatott fiával haláláig. Sebestyén Lajos 1904-ben az Unitárius gimnáziumot, 1908-ban a Budapesti Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (építészeti szakot) végezte el. Egy ideig Alpár Ignác mesteriskolájába dolgozott, s miután hazatért Kolozsvárra, 1911-ben az édesapjával együtt közös céget alapított.

1911. május 2. 5008. sz. 595/1	Sebestyén Dávid és fia Lajos okleveles építész és építőmester	Főtelep Kolozsvár	Közkereseti társaság, keletkezett 1911. év január hó 1. napján. Társ- tagjai: Sebestyén Dávid és Sebestyén Lajos építészek, kolozsvári lakosok. A céget egyedül Sebestyén Dávid teljes nevének kiírásával jegyzi.
---	--	-----------------------------	--

Tóth Reményik és társai címen nagyszabású építési vállalatot jegyeztettek be Debrecenben. Tagjai: *Tóth István, Szilágyi János, Erdődi Lajos* debreceni, *Reményik Károly, Sebestyén Lajos* kolozsvári építészek és *Sebestyén Dávid* kolozsvári építési vállalkozó.

1914-ben Tóth Istvánnal és édesapjával közös vállalatot hoztak létre „*Tóth, Reményik és Sebestyén cserép- és téglagyár*” néven, 1918-ban a háború vége előtt átköltözött Debrecenbe, 1919-ben házasságot kötött az ungvári

Leuchtag Gabriella (Ella) (1895–1968) teniszezőnővel. 1925-ben Debrecen város főispánja tiszteletbeli műszaki főtanácsossá nevezte ki, aki a debreceni és a kolozsvári egyetem építése során, illetve kulturális téren tett nagy szolgálatokat. Két gyermeke volt: Gyula és Ágnes, aki később Sebestyén Andrással házasodott össze. Nekik egy gyermekük volt: Péter. 1944 őszén Sebestyén Lajost, Ellát, Ágnest és Pétert, a nyilaskeresztesek a Duna partjára hurcolták és a folyóba lőték. Ella a csodával határos módon megmenekült, a lövedék a gerincébe fúródott, de kiúszott a partra, hazajött Debrecenbe és átvette a Debreceni Működgyár Rt. vezetését. Sebestyén Gyulát 1943-ban Sátoraljújhelyen antifasiszta tevékenység miatt börtönbe zárták, így nem osztozott a család sorsával. Ő végül túlélte a háborút. Egyetlen lánya, Sebestyén Ágnes ma Pesten él. A család ősenek, Sebestyén Dávidnak négy fia és két lánya volt. Közülük két fia nem élte túl a II. világháborút. 14 unokája közül (10 fiú és 4 lány) 6 fiú érte meg az ötvenes éveket, s közülük öten építészek voltak.

1945-ben még egy kísérlet történt a gyár megmentésére, de az államosítás mindent keresztülhúzott.

Debreceni Működgyár Részvénytársaság.

Főtelep: Debrecen.

Debreceni tvszk 1945. IV. 6. Ct 859/63. 859/27. — székellyhidasi Sebestyén Lajosné szül. Leuchtag Gabriella, Sebestyén András, dr. Harsányi Imre, Vizsolyi Zoltán és Salgó Árpád igazgatósági tagok e minősége és cégjegyzési jogosultsága bejegyeztetik. — Dr. Radó Rezső, Barabás Ede és vitéz dr. nemes Juhász Jenő igazgatósági tagok e minősége és cégjegyzési jogosultsága megszűnt. (V. kötet, 148. lap.) (1945—2.)

Források

- Habsburg birodalom – kataszteri térképek (XIX. század) (1872) *Debreczen*.
<https://mapire.eu/hu/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=2398823.776481739%2C6022869.444996221%2C2411712.9703763262%2C6026691.2964104805> Az oldal utolsó megtekintése: 2019. 11. 10.
- Központi Értesítő 1876–1948) *Kiadja a Földművelés- Ipar- és Kereskedelmi M. Kir. Minisztérium (és jogutódjai)*
- Magyar Compass 1875–1944 *Pénzügyi és közgazdasági évkönyv*
- Magyar Országos Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára (1876-1940) *IX. 701/e. Iparosok és kereskedők nyilvántartása.*
- Pannon Digitális Egyesített Archivum <https://dspace.oszk.hu/> A letöltés ideje: 2019. 11. 10.
- Hungaricana https://library.hungaricana.hu/hu/collection/debrece-ni_refkoll_nagykonyvtara_gyaszjelentesek/ A letöltés ideje: 2019. 11.10
- Andrei Sebestyén szóbeli és magánjellegű családdal kapcsolatos közlései

IRODALOMJEGYZÉK

- Szűcs Ernő (1977) *Téglakartell kialakulása és működése Debreczenben (1936-1944)* A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve 4. 1977 55–85.
- Szűcs Ernő (1977) *Téglagyártás Debreczenben a kapitalizmus korában* Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1978 (Debrecen, 1979) 199–233.
- Debreceni Képes Kalendárium (1901-1948) *Debreceni Képes Kalendárium* Nyomatja és kiadja: Debreczen Szabad Királyi város Könyvnyomdája <https://epa.oszk.hu/02000/02034> A letöltés ideje: 2019. 11. 10.
- Debrecen Műemléki Katasztere (1987) *Gellér Ferenc: Debrecen műemléki katasztere.* Kiadja a Mozgáskorlátozottak PIREMON Kisvállalata. Debrecen, 1987.
- DKI (1890) *A Debreczeni Kereskedelmi és Iparkamara jelentése 1890. A kamarai kerület kereskedelmi-, ipari-, forgalmi és közlekedési viszonyairól az 1890-es évben* Debrecen 1891.
- DKI (1894) *A Debreczeni Kereskedelmi és Iparkamara jelentése 1890. A kamarai kerület kereskedelmi-, ipari-, forgalmi és közlekedési viszonyairól az 1894-es évben* Debrecen 1895.
- Debreceni útmutató (1913) *Debreceni útmutató: rendőrségi zsebkönyv* Szerkesztette: ifj. OZORY István rendőrkapitány, Debrecen 1913.
- Debrecen címtára (1928) *Debrecen címtára. Teljes közigazgatási, ipari, kereskedelmi és egyesületi címtár* Szerkesztők: Marschalkó Lajos és Dr. Diczig Alajos, Debrecen 1928.
- Debrecen címtára (1935) *Debreceni útmutató és címtár. Közhasznú útmutató és teljes kereskedelmi, ipari, közigazgatási, társadalmi szakcímtár az összes telefonszámokkal egyetemben 1935/36. évre.* Szerk.: Kemény László Debrecen 1935.
- Debrecen címtára (1940) *Debrecen címtára 1940.* Szerk.: Debreceni Kereskedő Társulat, Debrecen, 1940.

- Iparos címjegyzék 1892 (1892) Magyarország iparosainak és kereskedőinek cím- és lakjegyzéke Szerkeszti: Dr. Jekelfalussy József, Kiadja a Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság 1892.
- Kürthy Zoltán Péter (2015) Kürthy Zoltán Péter: *Levéltári kalandozások I. Hajdú Vármegye téglagyártói 1905 és 1940 között – Jeles téglák, jeles emlékeink 9 – Az XI. és XII. bélyeges téglá napok előadásai* Monarchia BTE 2015. 58–69.
- Kövendy (2013) Kövendy Katalin: Cívisvárosi Ungváry és Bisothka felmenőim Valóság [56. évf. 9. sz. \(2013\)](#)
<http://genealogyindexer.org/view/1931H/1931H%20-%200247.pdf> A letöltés ideje: 2019. 11. 10.
- Magyarország címtára (1924) *Magyarország Kereskedelmi, Ipari és Mezőgazdasági Címtára* Kiadja a Rudolf Mosse Magyarországi Képviselete R.T. Budapest, 1924
- Magyarország címtára (1931) *Magyarország Kereskedelmi, Ipari és Mezőgazdasági Címtára* Kiadja a Rudolf Mosse Magyarországi Képviselete R.T. Budapest, 1931.
- Debreczen sz. királyi város egyetemes leírása (1882) *Debreczen sz. királyi város egyetemes leírása.* 1882. Szerkesztette: Dr. Zelizy Dániel